
Leder

Forbedringsarbeid i skoler og barnehager

I arbeid med forbedring i barnehager og skoler har vi lenge brukt begreper som utvikling og endring, og ikke minst knyttet dette til prosjektbegrepet. Derfor er det mange institusjoner som har kalt det som egentlig bør være et forbedringsarbeid, som et utviklingsprosjekt eller bare et prosjekt. Dette har sine begrensinger fordi prosjektbegrepet uttrykker at det er tidsbegrenset og at utviklingsbegrepet ikke signaliserer at vi skal forbedre oss. Derfor mener vi det er avgjørende at vi legger fokus på forbedringer, og at vi ikke ser på det som tidsavgrensede prosjekter. Om vi skal drive utviklings- og endringsarbeid, er det avgjørende at vi klart uttrykker at dette skal bidra til forbedringer for barn og unge.

Dessuten er det viktig at vi klarer å identifisere de mest betydningsfulle barrierene eller faktorene for en slik forbedring. Ut fra forskning er det relativt entydig at en av de viktigste barrierene er knyttet til variasjonen vi finner internt i hver enkelt skole og barnehage. Det er slik at forskjellene i elevenes læringsutbytte mellom skoler i Norge er mindre enn den variasjonen vi finner internt i skolene. På samme måte ser vi at det er store variasjoner i de enkelte barnehagene når vi studerer kvaliteten der. Det er flere forklaringer på disse forskjellene i de enkelte institusjonene, men en av de viktigste er forskjellen vi finner mellom lærerne og andre ansatte, og hvordan de påvirker barnas og de unges læring og utvikling. Derfor bør endringsarbeid i skoler og barnehager ha fokus på de ansattes kompetanse og ha som siktemål å gjøre denne kompetansen bedre.

Det betyr ikke at lærerne nødvendigvis er dårlige, men at det er for store forskjeller mellom lærere knyttet til den effekten de har på elevenes læringsutbytte. Samtidig er det også forskjeller på den effekten ansatte i barnehagene har på barns utvikling og læring. Disse forskjellene i de ansattes kompetanse er velkjente, men de blir sjelden diskutert. Sannsynligvis fordi dette reiser noen ubehagelige spørsmål. I forbedringsarbeid er det avgjørende å drøfte forskjeller i kompetanse mellom ansatte, og ikke minst arbeide for at kompetansen og den pedagogiske indsats både skal bli bedre og det skal være mindre variasjon. Da vil vi kontinuerlig ha fokus på den viktigste barrieren for at alle barn og unge kan realisere sitt potensial for læring.

Om vi klarer å redusere forskjellen internt i skoler og barnehager og øke kompetansen til lærerne og andre ansatte, vil det bli en forbedring i alle barn og unges læring og utvikling. Dette ser ut til å skje best ved at lærere og andre ansatte arbeider sammen i profesjonelle læringsfellesskap der de drøfter og analyserer praksis opp mot forskningsbasert kunnskap, og der de ikke minst legger vekt på å lære av hverandre. Om dette gjøres på en systematisk måte og over

tid, vil kompetansen og profesjonaliteten bedres, og lærere og andre ansatte vil få en sterkere tilhørighet og lojalitet til et profesjonsfelleskap. I dette nummeret av Paideia presenteres flere forbedringsarbeider som nettopp har fokus på utviklingen av kompetanse og endring av praksis gjennom bruk av profesjonelle læringsfelleskap til beste for barn og unges læring og utvikling.

I dette nummeret av Paideia gir vi konkrete eksempler på forbedringsarbeid i barnehager og skoler. Artiklene handler i det store og hele om forbedringer av læringsmiljøene gjennom store langvarige utviklingsprosjekter, med samarbeid mellom utdanningsforskere, beslutningstakerne og de profesjonelle praktiske utøvere. Felles for forbedringsprosjektene er aktiv bruk av data og en analytisk forståelse for hvilke områder dataene peker på, som bør forbedres for at læringsmiljøene blir så gode som de kan bli.

Line Skov Hansen fra Institut for Læring og Filosofi ved Aalborg Universitet beskriver i sin artikkel hvordan en kollektiv og sammenhengende innsats kan forbedre dagtilbudets kvalitet. Det er en spesiell tilnærming til forbedring av læringsmiljøene, hvor forskning og praksis arbeider sammen, hvor praktikerne aktivt lar seg inspirere og kunnskapsinformere i et kontinuerlig arbeid med forbedringsarbeidet. Grunnlaget for artikkelen er hentet fra forskningsinformert forbedringsarbeid i både Norge og Danmark.

Lars Arild Myhr fra Senter for praksisrettet utdanningsforskning ved Høgskolen i Innlandet skriver om forbedringsarbeid i skolen. Også i den artikkelen er det fokus på forskningsinformering, kompetanseløft og arbeidet i kollektive fellesskap med økt fokus på pedagogisk dømmekraft med grunnlag i en datainformert hverdag.

Læringsfelleskapene går på tvers av grenser, både de interkommunale og interpersonelle. Nødvendigheten av at alle nivåer i den kommunale ledelsen, de profesjonelle pedagogiske aktørene, elever og foreldre samles i strategier og nettverk, og de avtalte handlingene, utprøves og vurderes i egen institusjon.

Maria Ferlin og Elisabeth Presson, begge fra Høgskolen i Borås, informerer om et følgeforskningsprosjekt, som hadde som mål å øke kjennskap og sammenhenger for barn med spesielle behov i så vel barnehager som skoler. Kompetanseforløp ble rettet mot så vel profesjonene i skolen som omsorgsgiverne, og vanskene med å få overfladiske retoriske beskrivelser til å forankre seg i varige og gjennomgripende forandringer står fortsatt som en stor utfordring.

Forbedringsarbeidet i alle tre artiklene handler om hvordan den pedagogiske praksisen øker kompetansen til å kunne innhente, avkode og omsette kunnskap fra flere datatyper (kvantitative som kvalitative) og forskning, med henblikk på å kunne styrke og forbedre handlingsgrunnlaget for gjennomført praksis i et kollektivt og profesjonelt fellesskap.

Karen Bjerg Petersen og Frans Ørsted Andersen retter i sin artikkel fokus på for lite opptak og for stort frafall i yrkesopplæringen i Danmark. Det er en velkjent restgruppeproblematikk som har vært emne for diskusjoner både i Skandinavia, Europa og USA i mange år. I artikkelen diskuteres en modell (P-tech-skolemodell) som er en ny skoleform som tilsynelatende har kunnet ta knekken på restgruppeproblematikken og reintegrere unge fra de mest utsatte områdene i USA.

I tillegg til reisebrev fra Japan, bokanmeldelse og omtaler, vil vi henlede lesernes oppmerksomhet på Kunnskapsdepartementets rapport «inkluderende fellesskap for barn og unge» som omtales til slutt i dette nummeret av Paideia.

God leselyst ønskes av oss i redaksjonen av Paideia.

Ole Hansen, Thomas Nordahl, Maria Ferlin, Anne-Karin Sunnevåg, Anita Norlund og Søren Frimann